

Eesti kõrghariduse tugevused ja arenguvajadused õppekavagruppide kvaliteedihindamise tulemuste taustal

Lia Lauri

SISU

Ülevaade 2015.a läbi viidud hindamistest	2
Kõrghariduse tugevused ja arenguvajadused seniste hindamiste põhjal	4
PEAMISED TUGEVUSED	5
ARENGUVAJADUSED	6
ÕPPEJÕUD JA ÕPPEMETODID	6
Õppejõud	6
Õppemeetodid, digiõpe	7
ÕPPEKAVA ARENDUS JA RAKENDAMINE	8
Praktika	8
Võtmepädevused, pehmed oskused	8
ÕPPIJA TOETAMINE	8
Väljalangevus, nõustamine	8
Üliõpilaste hindamine ja tagasiside töödele	8
RESSURSID	9
KOOSTÖÖ	10
RAHVUSVAHELISTUMINE	10
KOKKUVÕTE	11
Lisa 1 Õppekavagruppide kvaliteedihindamise hindamisotsustes ilmnunud tugevused ja parendusvaldkonnad	13
Lisa 2 Hinnatud õppekavad	17

Õppekavagruppide kvaliteedihindamine on kõrghariduse välisindamine, mille raames annavad välisekspertid kõrgekoolile tagasisidet õppe kvaliteedi parandamiseks õppekavagrupiti. Hindamist viib läbi Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) alates 2014. aastast. Hindamisotsused võtab vastu EKKA kõrghariduse hindamisnõukogu¹.

Hindamise aluseks on kõrgekooli eneseanalüüsi aruanne, seejärel viib rahvusvahelise kogemusega ekspertidest koosnev hindamiskomisjon läbi kõrgekooli külastuse, kus vestleb õppekavagrupi juhtide, õppejõudude ja üliõpilastega. Aruande ja külastuselt kogutud info põhjal koostab komisjon aruande viie hindamisvaldkonna lõikes: (1) õppekava ja õppekavaarendus, (2) ressursid, (3) õppeprotsess, (4) õppejõud ja (5) üliõpilased. Igas hindamisvaldkonnas analüüsitakse vastavust standarditele ning antakse soovitusi valdkonna arendamiseks kõrgekoolis. Hindamise eesmärk on kõrgekooli sisehindamise ja enesearenduse toetamine. Hindamisele ei järgne sanktsioone ja ekspertide hinnangutel on soovitatav iseloom.

Ülevaade 2015. a läbi viidud hindamistest

EKKA kõrghariduse hindamisnõukogu võttis 2015. aastal läbi viidud hindamiste põhjal vastu kokku 29 otsust, mis hõlmas ühtekokku 159 õppekava hindamist. 16 juhul otsustas hindamisnõukogu, et järgmine hindamine toimub 7 aasta pärast, 8 juhul vähem kui 7 aasta pärast. Viiel korral otsustas nõukogu, et järgmine hindamine toimub 7 aasta pärast kõrvaltingimusega. Hindamisnõukogu võib seada otsuse juurde kõrvaltingimuse, kui õppekavagrupis esineb mõni konkreetne mittevastavus õigusaktidele või riigisestele ja rahvusvahelistele standarditele, mis on nõukogu hinnangul kõrvaldatav kuni kahe aasta jooksul ja tulemus hinnatav ilma välisekspertide abita.

¹ Kõik hindamiskomisjonid, aruanded ja EKKA kõrghariduse hindamisnõukogu otsused on avalikud EKKA kodulehel: <http://ekka.archimedes.ee/korgkoolile/oppekavagrupi-kvaliteedi-hindamine/>

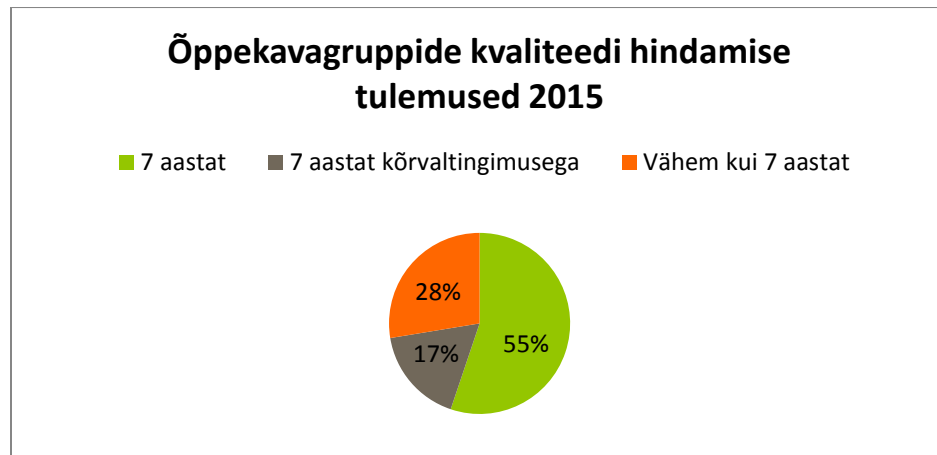
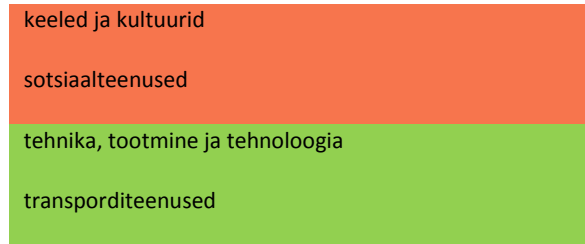
Tabel 1. Õppekavagruppide hindamistulemused (2015)

EKKA kõrghariduse hindamisnõukogu otsus: 7 aastat 7 aastat kõrvaltingimusega vähem kui 7 aastat

Õppeasutus	Õppekavagrupp
Tallinna Ülikool	sport
	isikuteenindus
	bio- ja keskkonnateadused
	keskkonnahoid
	humanitaaria
	sotsiaalteenused
	keeled ja kultuurid
Tartu Ülikool	sport
	isikuteenindus
	meditsiin
	tehnika, tootmine ja tehnoloogia
	humanitaaria
	sotsiaalteenused
	keeled ja kultuurid
Tallinna Tehnikaülikool	bio- ja keskkonnateadused
	keskkonnahoid
	isikuteenindus
	tehnika, tootmine ja tehnoloogia
	transporditeenused
Eesti Maaülikool	keskkonnahoid
	tehnika, tootmine ja tehnoloogia
	bio- ja keskkonnateadused
	keskkonnahoid
Euroakadeemia	keskkonnahoid

Lääne-Viru Rakenduskõrgkool

Tallinna Tehnikakõrgkool

Kõrghariduse tugevused ja arenguvajadused seniste hindamiste põhjal

Õppekavagruppide kvaliteedihindamise otsuste analüüsi eesmärgiks oli kaardistada Eesti kõrgkoolide peamised tugevused ja probleemid ning teha võimalusel üldistusi arenguvajaduste kohta.

Otsisime vastuseid järgmistele küsimustele:

- 1) millistele õppekavagruppide kvaliteedihindamise alateemadele on eksperdid enam tähelepanu pööranud;
- 2) millised valdkonnad tuuakse ekspertide poolt välja kui tugevused, ning millised vajavad arendamist;
- 3) milliseid on kõige sagedasemad soovitusel.

Uuringu valimis olid kõik 2015. aastal hinnatud 10 õppekavagruppi hindamisaruannet 4 ülikoolis ja 3 rakenduskõrgkoolis (vt Tabel 1) - kokku 29 aruannet. Käesoleva analüüsi aluseks on EKKA kõrghariduse hindamiskoostöögrupi otsused, mis baseeruvad rahvusvaheliste ekspertkomisjonide aruannetel sisaldades õppekavagruppide ja õppekavade tugevusi ja parendusvaldkondi kontsentreeritud kujul.

Tegemist oli kvalitatiivse uuringuga, mistõttu kasutasime analüüsimeetodina kontentanalüüsi, kus kõik hindamisotsustes välja toodud tugevused ja parendusvaldkonnad klassifitseeritakse ja kodeeritakse.

Kasutatud on analüüsitarkvara QSR NVivo 10. Käesolevas analüüsis leiavad käsitlemist ekspertkomisjonide poolt analüüsitud tugevused või parendusvaldkonnad, mis puudutavad üldjuhul rohkem kui pooli antud perioodil hinnatud õppekavagruppe s.t. tugevused ja parendusvaldkonnad ilmnevad vähemalt 15 hindamisotsuses.

Analüüsi piiratus tuleneb asjaolust, et aruannetes esile toodud tugevused ja parendusvaldkonnad võivad olla erineva kaaluga, analüüsis esinevad nad siiski ühe ühiku ehk viitena. Samuti on kogu õppekavagrupi tugevus/arenguvajadus analüüsis kodeeritud üks kord, kuigi võib puudutada kõiki õppekavagrupi õppekavasid.

Hindamisotsuste sisuanalüüsil ilmnes, et mitmed teemad tõstatuvad nii kõrgkoolide tugevuste kui arenguvajadustena. Need teemad on allpool eraldi välja toodud. Tugevuste ja parendusvaldkondade juurde lisatud näited on illustreeriva iseloomuga.

PEAMISED TUGEVUSED

Hindamiskomisjonid toovad aruannetes välja Eesti kõrgkoolide **ÕPPEKESKKONNA JA TARISTU** väga hea taseme sh laborid, seadmed, raamatukogu (48 viidet/23 hindamisotsuses).

Laborid ja muu taristu on väga heas seisukorras, hästi juhitud ja varustatud. Euroopa Liidu struktuurifondide rahastust on oskuslikult kasutatud. (tehnika, tootmine, tehnoloogia)

Tugevustena märgitakse ka **ÕPPEJÕUD**dega seotud teemasid:

- õppejõud on pädevad, kõrge kvalifikatsiooniga (35/17)
- õppejõud teevad kõrgel tasemel teadustööd (28/15)
- õppejõud osalevad rahvusvahelistes võrgustikes ja õppetöösse on kaasatud praktikuid ja välisõppejõude (18/15)

Õppejõud on kõrgelt kvalifitseeritud ning õpetamisele ja üliõpilastele pühendunud, nende seas mitmed oma valdkonna juhtivad teadlased Eestis. (humanitaaria)

ÕPPEKAVADE osas tuuakse tunnustavalt esile õppekavade loogilist ülesehitust, sageli ka laiapõhjalisust ja interdistsiplinaarsust, vastavust rahvusvahelistele standarditele, maailma hea praktika arvestamist (62/21). Vähem, kuid siiski, ka **aktiivõppemeetodite** üha laialdasemat kasutamist (28/15)

Õppekava on arendatud välja koostöös rahvusvaheliste tippspetsialistidega ning võrreldav teiste sarnaste Euroopa õppekavadega. Õppekava tugevuseks on kõrgetasemeline loodusteaduslik õpe, mida täiendavad sotsiaalteadused, keskkonnaõigus ja –majandus. (keskkonnahoid)

Õppekavad on laiapõhjalised ja interdistsiplinaarsed ning uuendatud õppeplaanid toimivad hästi. Mitmed eri keelte ainekursused on ühendatud interdistsiplinaarseteks mooduliteks, mida õpetatakse kas eesti või inglise keeles ning mis on avatud kõigile kolledži üliõpilastele. (keeled ja kultuurid)

ARENGUVAJADUSED

Hindamiskomisjonid annavad aruannetes palju konkreetseid soovitusi õppekavade sisuliseks arendamiseks – teemade lisamiseks, õppeainete omavaheliseks integreerimiseks, lõputööde kvaliteedi parendamiseks (106/25). Kuna need soovitusid on väga õppekavaspetsiifilised, siis ei ole neid otstarbekas siinkohal üldistada. Alljärgnevalt toome välja need soovitusid, mis korduvad enamikes õppekavagruppides ja kõrgkoolides.

ÕPPEJÕUD JA ÕPPEMETODID

Õppejõud

Hindamiskomisjonid toovad välja järgmised arenguvajadused:

- kõrgkoolide personaliarendus vajab strateegilisemat juhtimist, et kindlustada õppejõudude järelkasv, ühtlasem teadustöö, õpetamise ning juhendamiskoormuse jaotus, õppejõudude optimaalne töökoormus ning õppejõududele võimalus saada tagasisidet oma tööle (37/15)
- enam tähelepanu tuleb pöörata õppejõudude regulaarsele ja eesmärgipärasele enesetäiendamisele sh luua õppejõudude personaalsed arengukavad erialaste pädevuste ja e-õppe oskuste arendamiseks; leida piisavalt vahendid osavõtuks väliskonverentsidest; luua võimalused doktoriõpingute lõpetamiseks. (33/20)
- arendamist vajab õppejõudude teadustööoskus ning võimalus panustada rohkem aega ja energiat osalemiseks rahvusvahelistes teadusprojektides (35/18)
- õppetöösse tuleks kaasata senisest enam välisõppejõude (27/18)

Seoses ülikooli struktuuris toimuvate muudatustega ning üleminekuga tähtajatutele lepingutele on soovitatav arendada välja õppejõudude atesteerimise süsteem, mis võimaldab kord aastas hinnata õppejõudude töö tulemuslikkust ning selgitada välja nende arenguvajadused. (keeled ja kultuurid)

Õppejõud peaksid kasutama võimalust vaadelda ja reflekteerida kolleegide õppetööd, et üksteiselt õppida. Soovitatav oleks õppejõududel jagada omavahel kirjalike tööde küsimusi ning töödele antavat tagasisidet, et ühtlustada üliõpilaste hindamise põhimõtteid ning tagada üliõpilastele antava tagasiside võrreldav maht ja kvaliteet. (humanitaaria)

Õppejõududel ei ole tavaks külastada üksteise loenguid ning anda tagasisidet. Soovitatav on sisse viia õppejõudude vastastikuse mentorluse süsteem, et toetada õppejõudude ja kogu eriala arengut. (tehnika, tootmine, tehnoloogia)

Õppejõudude teadustöö tulemuslikkust ja -oskusi analüüsivad väliseksperdid nii Eesti kõrgkoolide tugevusena (28/15) kui arenguvajadusena (35/18). 11 kõrgkooli aruandes tuuakse õppejõudude teadustöö oskused ja nende arendamine, publitseerimisaktiivsus, kõrgharidusõppe baseerumine teadustööle, õpetamis- ja teadustöökoormuse jaotus jms välja nii tugevuse kui parendusvaldkonnana ning antakse spetsiifilisi soovitusi valdkonna arendamiseks. Õppekavagruppides, kuhu kuulub palju õppekavu, võib olukord erinevate õppekavade osas olla erinev.

Näiteks, keeled ja kultuurid:

Osakonna õppejõud on kõrgelt kvalifitseeritud (enamik neist omab doktorikraadi). Õppejõudude kõrgel tasemel rahvusvaheline teadustöö kajastub selgelt ka õpetamises. Slavistika osakond paistab eriliselt silma aktiivsuse ja edukuse poolest uurimistoetuste taotlemisel.

Tõlkealaste publikatsioonide arv on väga piiratud. Osakonna õppejõud ei võta hetkel piisavalt osa rahvusvahelistest konverentsidest. On soovitatav julgustada õppejõude avaldama rohkem erialaseid artikleid ning osalema erialastel konverentsidel.

7 aruandes tuuakse õppejõudude teadustöö välja üksnes arendamist vajava valdkonnana.

Personaliarenduse, õppejõudude enesetäiendamise ja kasutatavate õppemeetodite (sh praktika ja digiõppe) arendamisvajadust nähakse teravamalt keskkonnahoiu, tehnika, tootmise ja tehnoloogia ning keelte ja kultuuride õppekavagruppides.

Õppemeetodid, digiõpe

Õppemeetoditena soovitatakse rohkem kasutada aktiivõppemeetodid ja probleemipõhist lähenemisviisi mh nt töötada välja vastav strateegia kogu kõrgkooli tasandil. Soovitatakse ka üliõpilasi rohkem kaasata teadustegevusse juba kõrgharidusõppe alguses ning pöörata tähelepanu akadeemilise kirjaoskuse arendamisele (34/18). Kuigi ressursid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamiseks õppetöös ning digiõppe võimaluste pakkumiseks on enamasti olemas, siis nende kasutamisel nähakse rohkelt arenguruumi (27/17).

Õppetöös tuleks laialdasemalt kasutada digitehnoloogia võimalusi, mis omakorda eeldab investeeeringuid õppejõudude koolitusse ja digivahenditesse. Õppejõudude tuleks motiveerida arendama oma õpetamisoskusi ning kasutama õppetöös enam tänapäevaseid meetodeid. (humanitaaria)

Õppetöö korraldamisel tuleks enam arvestada asjaoluga, et 80% üliõpilastest töötab õpingute kõrvalt. Rohkem ja laialdasemalt tuleks kasutada online interaktiivseid meetodeid, nt Moodle võimalusi, ning lihtsustama ligipääsu õppematerjalidele digikeskkonnas. (humanitaaria)

Kõrgkoolides kasutatavad õppemeetodid leiavad välisekspertide poolt äramärkimist nii tugevuste kui parendusvaldkondade vaates 11 kõrgkooli puhul. Tugevusena 15 aruandes (28 viidet) ja parendusvaldkonnana 18 aruandes (34 viidet). 7 aruandes märgitakse õppemeetodeid ainult parendusvaldkonnana.

Näiteks, keeled ja kultuurid:

Personali suure volavuse tõttu on keeruline õpetamismeetodeid ja teadustööd edasi arendada. Hetkel on õppejõudude teadustöö maht ja ulatus piiratud ning õppetöös ei kasutata piisavalt innovaatilisi meetodeid. Õppejõududele tuleb pakkuda rohkem võimalusi oma pedagoogiliste oskuste arendamiseks

Kasutusel on mitmekesised õpetamismeetodid. Loengute struktuur toetab üliõpilaste aktiivset osalust aruteludes.

Digiõpet käsitletakse nii tugevuse kui parendusvaldkonnana 6 hindamisaruandes. Tugevusena 9 (16 viidet) ja parendusvaldkonnana 17 aruandes (27 viidet). 11 aruandes tuuakse e-õpe ja IKT vahendite kasutamine õppetöös välja ainult arendamist vajava valdkonnana.

Näiteks, transporditeenused:

Õppejõude tuleks innustada kasutama õppetöös õpetamismeetodeid ja digivahendeid (logistikatarkvara, e-õppe materjalid, jne.). Vaatamata e-õppe materjalide kättesaadavusele toimub suurem osa õppetööst kontaktõppe tundidena, mistõttu üliõpilaste iseseisva töö maht on liiga väike.

Õppetööle lähenetakse paindlikult, kättesaadavad on Moodle keskkonnas välja arendatud kaugõppe materjalid.

ÕPPEKAVA ARENDUS JA RAKENDAMINE

Praktika

Hindamiskomisjonid toovad välja vajaduse suurendada õppekavade rakenduslikku aspekti nii õppekavas sisalduvate praktiliste tööde kui praktika näol, sh luua praktikaettevõtete võrgustik, konkretiseerida praktika eesmärgid ja õpiväljundeid, analüüsida praktika efektiivsust ja vajadusel seda muuta, formaliseerida praktikate tagasisidet, toetada üliõpilasi praktikakohtade leidmisel, luua tihedam side töömaailmaga ka bakalaureuseõppekavadel (47/19).

Õppekava võiks sisaldada enam praktilisi elemente. Õppeainete (eriti üldainete) sisu tuleb regulaarselt üle vaadata, et tagada teooria ja praktiliste aspektide seostatus. Soovitatav oleks korraldada õppejõududele seminare, mille raames jagatakse parimaid praktikaid üld- ja erialaainete integreerimisel. (isikuteenindus)

Võtmepädevused, pehmed oskused

Kõrgkoolidel soovitatakse pöörata rohkem tähelepanu võtmepädevuste arendamisele. Innovatsioon, ettevõtetus, juhtimine, meeskonnatöö, digipädevused, analüüsioskused, esitlusoskused, sotsiaalsed- ja enesereflekteerimisoskused ei kajastu ega rakendu piisavalt õppekavades (22/14).

Selgelt tuleks tuua välja üksikute õppeainete õpiväljundite seos õppekava üldiste õpiväljunditega. Selgusetuks jääb üldpädevuste (meeskonnatöö, kommunikatsioon jt) saavutamise eneseanalüüsi aruandes nimetatud õppeainete („Eesti linnud“, „Eesti putukad“ jms) kaudu. (bio- ja keskkonnateadused)

Tööandjate hinnangul jääb lõpetanutel vajaka „pehmetest“ oskustest. Bakalaureusekavadesse tuleks lülitada juhtimis-, kommunikatsiooni- ja esitlusoskuste arengut toetavaid aineid. (tehnika, tootmine, tehnoloogia)

Üliõpilasi tuleks enam kaasata ettevõtlusalastesse tegevustesse, kasutades selleks laialdaselt võimalusi. Üliõpilastele tuleksid mh kasuks mõned juhtimise ja/või ettevõtluse alased ained või seminarid õppekavas. (tehnika, tootmine, tehnoloogia)

ÕPPIJA TOETAMINE

Väljalangevus, nõustamine

Kuna jätkuvalt on Eesti kõrghariduses probleemiks üliõpilaste langev arv ja suur väljalangevus (33/18), siis annavad hindamiskomisjonid soovitusi sellele suurema tähelepanu pööramiseks – nõustada üliõpilaskandidaate enne vastuvõttu, analüüsida väljalangevuse põhjuseid ennetavalt, parendada nõustamissüsteemi (22/16) sh individuaalse õppeplaani koostamisel. Üliõpilaskandidaate tuleks selgelt informeerida õppekavale vastuvõtu eeldustest ja läbimise nõuetest ja väljundist tööturul ning vajadusel luua sisseastunute erialase taseme ühtlustamiseks eraldi õppegrupe.

Et vähendada üliõpilaste suurt väljalangevust õpingute algusjärgus, tuleks sisseastujatele pakkuda põhjalikumalt ülevaadet õppekava sisust ning osutada esmakursuslastele paremat tuge õppetöö planeerimisel. (keeled ja kultuurid)

On soovitatav kaaluda õppekavagrupi spetsiifikast lähtuvate vastuvõtutingimuste kehtestamist, mis võimaldaksid hinnata lisaks akadeemilisele võimekusele ka praktilisi oskusi. (meditsiin).

Üliõpilaste hindamine ja tagasiside töödele

Komisjonide hinnangul tuleb enam tähelepanu pöörata üliõpilastele antavale tagasisidele – tagada hindamise läbipaistvus, õpiväljundite selgem sidumine hinnetega ning töödele antava sõnalise tagasiside ühtlustamine (õppejõudude vahel) (30/13)

Tuleks kontrollida üle, et õppekava kursuste raames on tagatud erinevate üldpädevuste hindamine (analüüsioskus, esitlusoskus, koostööoskused jms) (humanitaaria)

Õppe- ja hindamismeetodite valik on iga õppejõu enda otsustada. Eelkõige üliõpilaste huvides tuleks kokku leppida ühtne ja üliõpilastele arusaadav lähenemine. (sport)

Et tagada objektiivsus üliõpilaste hindamisel ning anda asjakohast tagasisidet saavutatud õpiväljundite kohta, on soovitatav kehtestada ühtne ja läbipaistev üliõpilaste hindamissüsteem (võttes aluseks näiteks osades Euroopa ülikoolides rakendatavas süsteemi moderation and double marking). Hindamises peaks osalema vähemalt kaks õppejõudu. Uut laadi hindamise võiks viia esmalt läbi pilootprojektina, mis rajaks teed edasisele üleülikoolilisele diskussioonile. (keeled ja kultuurid)

Jätkuvalt vajavad ülevaatomist õppekavade eesmärgid, õpiväljundid ja vastavad hindamiskriteeriumid ja -meetodid. Soovitatakse pehmete oskuste ja võtmepädevuste tihedamat integreerimist erialaspetsiifiliste pädevustega (19/12).

Hindamisprotseduurid ja -kriteeriumid ei ole selgelt seotud kavandatud õpiväljunditega. Hindamisprotseduurid ei ole läbipaistvad. Tuleks soodustada õppejõudude omavahelist koostööd õppeainete eesmärkide ja õpiväljundite määramisel. (keeled ja kultuurid)

Seosed õpiväljundite, õppetöö- ja hindamismeetodite vahel ei ole piisavalt selged. (sotsiaalteenused)

Kui vaadelda tulemusi õppekavagruppide lõikes, siis ilmneb, et väljalangevuse vähendamine ühe parendusvaldkonnana vähemalt kolmes õppekavagrupis – keeled ja kultuurid, humanitaaria, sotsiaalteenused – näib olevat seotud vajadusega parandada üliõpilaste nõustamissüsteemi ja hindamist (sh tagasisidestamist). Parendusvaldkondade omavaheline seos õppekavagruppide ja kõrgkoolide lõikes nõuab siiski põhjalikumat kvalitatiivset analüüsi.

RESSURSID

Kuigi kõrgkoolide õppekeskkond ja laborid on sageli välja toodud Eesti kõrgkoolide tugevusena, on õppetöö ja laboripraktikumide rahastus sageli sõltuv teadusprojektidest, mille taotlemise võimalused on piiratud. Teadustöö rahastuse võimaluste leidmine vajab komisjonide hinnangul laiendamist (26/16). Õppelaborite ja teaduslaborite seis ei pruugi olla võrdselt hea.

Valitseb suur vastuolu õppehoonetesse ja -vahenditesse tehtud mahukate investeringute ja õppekava (eriti selle praktilise osa) jooksvate kulude katmisel tekkinud raskuste vahel. Kulukate praktikumide rahastust on võimalik parandada, kui olemasolevad õppemoodulid ja teadustöö omavahel enam sidustada. (bio- ja keskkonnateadused)

Keskse rahastuse puudumise tõttu toimub teadustöö kõrgkoolis vaid minimaalsel tasemel. Soovitatav on värvata tööle tulemusliku teadustöö ja uurimisrühma juhtimise kogemusega õppejõude. (transport)

Õppekavas peaks olema enam praktilisi ja grupitöid. Õppelaborid peaksid olema paremini varustatud. (tehnika, tootmine, tehnoloogia)

Lisaks eeltoodule ilmnevad hindamisaruannetes ja -otsustes läbivate parendusvaldkondadena koostöö ja rahvusvahelistumine.

KOOSTÖÖ

Hindamiskomisjonid toovad välja vajaduse kõrgkoolide formaliseerituma ja eesmärgipärasema koostöö (83/24) järele:

- **tööandjate, ettevõtete, vilistlastega** nii õppekava arenduse, õppetöösse kaasamise (sh praktika) kui õppekava populariseerimise, teaduskoostöö osas (37/19)

Magistriõppekava toetub ülikooli uurimisrühmade huvile, mis küll tagab õppe- ja teadustöö integreerituse, kuid võib piirata üliõpilaste perspektiive leida tööd väljaspool akadeemilist maailma. Nii bakalaureuse- kui magistriõppe tasandil tuleks koostöös biotehnoloogia ettevõtetega arendada välja õppeained, mis parandaksid lõpetajate võimalusi leida tööd ka väljaspool akadeemiat. (bio- ja keskkonnateadused)

- **õppejõudude vahel** (18/11)

Inglise keele õppekavadele võiks kasuks tulla vastastikku toetav koostöö teiste keeleõppe erialadega /.../. Õppejõud peaksid omavahel enam jagama häid praktikaid. (keeled ja kultuurid)

- **Eesti kõrgkoolide vahel** (16/13)

Noorsootöö õppekavu pakkuvad kõrgkoolid ei tee omavahel piisavalt koostööd. Noorsootöö õppekavade vahelist teabevahetust ja koostööd oleks vaja tugevdada nii Eestis, Euroopa kui rahvusvahelisel tasandil. (sotsiaalteenused)

Suurema rahvusvahelise kõlapinna saavutamiseks oleks otstarbekas käivitada ... Ülikooli ja ... Ülikooli õppejõudude ühiseid uurimisprojekte. (humanitaaria)

Et kindlustada nii õppe- kui tõlkemetoodika ja õppe sisu ajakohasus, tuleb laiendada koostööd teiste samas valdkonnas tegutsevate kõrgkoolidega Eestis ja välismaal. (keeled ja kultuurid)

- **väliskõrgkoolidega** (12/9)

Ühelgi korralisel õppejõul ei ole doktorikraadi sotsiaaltöös, vaid üksikud tegelevad teadustööga. Väga vähesed õppejõud osalevad rahvusvahelistes või Eesti teadusvõrgustikes. See pärsib õppekava teoreetilist arendamist. Vajalik on leida välispartnereid ülikoolides, mis kuuluvad valdkonna juhtivatesse teaduskogukondadesse ning vahendeid õppejõudude osalemiseks nendes võrgustikes ning väliseadlaste kaasamiseks oma õppejõudude doktoritööde juhendamisse. (sotsiaalteenused)

Viide vähesele koostööle kordub enim tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupis. Seejuures on enim viiteid just ebapiisavale koostööle tööandjatega.

RAHVUSVAHELISTUMINE

Õppekavagruppide kvaliteedihindamise aruannetes tõstatub läbivalt sarnaselt institutsionaalse akrediteerimise tulemuste analüüsile (Udam, Seema, Mattisen 2015²) rahvusvahelistumise teema (104/26). Hindamiskomisjonid annavad soovitusi:

- ingliskeelse õppe arendamiseks (23/11)

² Udam, Maiji; Seema, Riin; Mattisen, Heli (2015). [Eesti kõrgharidus institutsionaalse akrediteerimise tulemuste taustal ehk Mida juhid peaksid teadma](#). Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 3(1), 2015, 80–102

- õppejõudude ja üliõpilaste mobiilsuse suurendamiseks (20/10 ja 33/19)
- välisõppejõudude kaasamiseks (27/18).

Õppejõudude mobiilsuse arendamine vajab strateegilisemat lähenemist. Üliõpilaste mobiilsuse suurendamiseks on vajalik õppetöö korraldus ülevaatamine sh VÕTA paindlik rakendamine. Et toimiks „rahvusvahelistumine kodus“, on vaja õppetöösse enam kaasata välisõppejõude ja üliõpilastele pakkuda rohkem ingliskeelseid ainekursuseid, mooduleid.

Kõrgkoolil oleks vaja töötada välja strateegiad suuremaks rahvusvahelistumiseks (sh õppejõudude inglise keele oskuse parandamiseks) ja paremaks koostööks nii kõrgkooli sees kui teiste Eesti ning välismaiste kõrgkoolidega. Jõulisemalt tuleks soodustada üliõpilaste välismobiilsust. (tehnika, tootmine, tehnoloogia)

Et muuta õppekavu üliõpilaste silmis atraktiivsemaks, oleks vaja suurendada rahvusvahelistumist ja võtta tööle rohkem noori õppejõude. Seega tuleks tõsta nii välisõppejõudude arvu kui edendada õppejõudude ja üliõpilaste välismobiilsust. Vajalikeks sammudeks loob head võimalused kõrgkooli uus arengukava aastateks 2015–2020. (keskkonnahoid)

Kuigi suhtlus välisülikoolidega on tihe, on vajaka stabiilsetest rahvusvahelistest koostöösidemetest õppekava kahes peavaldkonnas. Õppejõududel ei ole piisavalt vahendeid rahvusvahelistel konverentsidel osalemiseks. (sotsiaalteenused)

Ingliskeelsete õppemoodulite arv on väike ja inglise keele oskuse tase kõrgkoolis küllaltki madal. Majanduslikel põhjustel ja ebapiisavate rahvusvaheliste sidemete tõttu on külalisõppejõude õppetöösse kaasatud vaid väga piiratud hulgal. Kõrgkoolis on soovitatav kujundada välja rahvusvahelistumise strateegia, mille raames parandada õppejõudude inglise keele oskust, pakkuda neile stažeerimisvõimalusi väliskõrgkoolide juures, ja toetada rahvusvaheliste koostöösidemete arengut. (transporditeenused)

KOKKUVÕTE

Rahvusvaheliste ekspertide välispilk ja soovitusel kõrgkoolidele on oluline sisend Eesti kõrghariduse arendamiseks. Kümnete hindamiskomisjonide poolt 10 õppekavagrupile ning 159 erinevale õppekavale 4 ülikoolis ja 3 rakenduskõrgkoolis antud soovitusete põhjal võib kokkuvõtvalt öelda, et kõrghariduse kvaliteedi edendamiseks on Eesti kõrgkoolides esmajoones vaja:

- 1) kujundada olukord, kus õppejõud vanaviisi enam õpetada ei saa, ning toetada kõigi võimalike vahenditega (üksteiselt õppimine, koolitused, motivatsioonisüsteem, atesteerimisnõuded jms) õppejõudude liikumist õpetamiskeskelt lähenemisviisilt õppimiskeskse lähenemisviisi rakendamise suunas;
- 2) rakendada õppetöös lähenemisviisi, mille kohaselt pehmete oskuste ja võtmepädevuste (meeskonnatöö, ettevõtlikkus, juhtimisoskus, digipädevused, analüüsi- ja esitlusoskused, sotsiaalsed-, kultuurilised- ja enesereflekteerimisoskused) arendamine on võrdväärselt oluline ülesanne erialaste teadmiste ja oskuste arendamise kõrval;
- 3) muuta üliõpilaste hindamist – anda nende arengule jooksvalt tagasisidet ning tagada maksimaalne objektiivsus saavutatud õpiväljundite hindamisel;
- 4) siduda õppetöös teooria enam praktilise õppega ning tõhustada praktika sisu ja korraldust;

- 5) suurendada rahvusvahelist mõõdet selle kõikides aspektides – õppejõudude ja üliõpilaste mobiilsus, ingliskeelsed õppekavad või moodulid, ühised õppearendusprojektid väliskõrgkoolidega.

Võtmesõna on kõige selle juures koostöö, mille abil on võimalik saavutada soovitud tulemusi siiski vaid siis, kui jagatakse ühiseid väärtusi ning seatakse ühiseid eesmärgi. Vajadus tihedama, sihipärase ja tõhusa koostöö järele - nii kõrgkoolide sees õppejõudude vahel, osakondade vahel kui ka Eesti kõrgkoolide vahel ning ettevõtete ja välisülikoolidega - on teema, mis on erinevate kõrghariduse välishindamise tulemuste analüüsid (vt üleminekuhindamine (2012)³, institutsionaalne akrediteerimine (2015)²) välja toodud juba pikema perioodi jooksul.

³ [Üleminekuhindamine – kõrghariduse välishindamise erijuhtum Eestis 2009-2011 \(koostajad Hillar Bauman, Heli Mattisen\)](#)

Lisa 1 Õppekavagruppide kvaliteedihindamise hindamisotsustes ilmnenu tugevused ja parendusvaldkonnad

Tugevused

Kood	Allikad/otsused	Viited
Ressursid		
õppekeskkond, laborid	23	48
raamatukogu	10	15
IKT vahendid õppetöös	4	4
õppematerjalid	2	2
Õppejõud		
kvalifikatsioon	17	35
teadustöö	15	28
motivatsioon	13	25
välisõppejõudude kaasamine	15	18
enesetäiendamine	6	9
õppejõudude koostöö	7	8
õpetamisoskused	4	6
mobiilsus	4	4
vanus, järelkasv	3	3
Õppekava: sisu, õpiväljundid, arendus		
sisu	21	62
praktika	10	17
õppekavaarendus	8	12
tasakaal teoreetilise ja praktilise õppe vahel	8	11
õppekava fookus	6	11
rahvusvahelistumine	8	11
valikained	5	7
inglisekeelne õpe	3	5

pehmed oskused, võtmepädevused	3	3
õpiväljundid	3	3
Tagasiside		
üliõpilastelt	9	14
tööandjatelt, vilistlastelt	1	1
Õppekava: rakendamine, õppija toetamine		
õppemeetodid	15	28
üliõpilaste motivatsioon	14	23
üliõpilaste rahulolu õppekavaga	11	20
õppejõudude üliõpilaste vahelised suhted	9	17
E-õpe, jm kaasaegsed IKT vahendid õppes	9	16
õppekava populaarsus-populariseerimine	6	11
paindlik õppetöö	8	10
tagasiside töödele	5	9
vastuvõtt	7	8
õppetöö rühmad	7	8
mobiilsus	9	12
nõustamine	4	5
väljalangevus	2	3
arv	2	2
Lõpetanud		
tööandjate rahulolu	12	21
tööhõive	14	18
Koostöö		
tööandjate, ettevõtete, vilistlastega	12	40
väliskõrgkoolidega	6	8
kohaliku kogukonnaga	2	2
Eesti ülikoolidega	1	1

Parendusvaldkonnad

Kood	Allikad/otsused	Viited
Õppejõud		
personaliarendus kõrgkoolis	15	37
teadustöö	18	35
enesetäiendamine	20	33
välisõppejõudude kaasamine	18	27
mobiilsus	10	20
õppejõudude koostöö	11	18
õpetamisoskused	13	19
kvalifikatsioon	9	11
koormus	2	5
Õppekava: sisu, õpiväljundid, arendus		
sisu	25	106
praktika	19	47
rahvusvahelistumine	20	29
inglisekeelne õpe	11	23
pehmed oskused, võtmepädevused	14	22
õpiväljundid	12	19
õppekavaarendus	11	16
valikained	11	12
õppekava fookus	7	12
ainete mahud	10	11
ainete kattuvus	6	6
tasakaal teoreetilise ja praktilise õppe vahel	5	5
Tagasiside		
üliõpilastelt	13	19
tööandjatelt, vilistlastelt	7	10

Õppekava: rakendamine, õppija toetamine

õppemeetodid	18	34
üliõpilaste mobiilsus	19	33
väljalangevus	18	33
nõustamine	16	22
hindamine, tagasiside töödele	13	30
E-õpe, jm kaasaegsed IKT vahendid õppes	17	27
õppekava populaarsus-populariseerimine	8	21
arv	11	16
vastuvõtt	10	16
paindlik õppetöö	4	5
üliõpilaste motivatsioon	2	2
üliõpilaste rahulolu õppekavaga	1	1
õppetöö rühmad	1	1
Lõpetanud		
tööhõive	3	5
Koostöö		
tööandjate, ettevõtete, vilistlastega	19	37
Eesti ülikoolidega	13	16
väliskõrgkoolidega	9	12
Ressursid	16	26
õppekeskkond, laborid	8	14
õppematerjalid	8	12
raamatukogu	5	6
IKT vahendid õppetöös	3	3

Lisa 2 Hinnatud õppekavad

TARTU ÜLIKOOL

Tehnik, tootmine, tehnoloogia

Rakenduslik mõõdeteadus (magistriõpe)

Keskkonnahoid

keskkonnatehnoloogia (bakalaureuseõpe)

keskkonnatehnoloogia (magistriõpe)

Humanitaaria

Filosoofia (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Semiootika ja kultuuriteooria (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Semiootika (magistriõpe)

Ajalugu (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Etnoloogia ja folkloristika (magistriõpe)

Keeled ja kultuurid

Inglise keel ja kirjandus (bakalaureuseõpe)

Anglistika (magistriõpe)

Saksa keel ja kirjandus (bakalaureuseõpe)

Germanistika (magistriõpe)

Romanistika (bakalaureuse- ja magistriõpe)

Klassikaline filoloogia (bakalaureuse- ja magistriõpe)

Vene ja slaavi filoloogia (bakalaureuseõpe)

Slavistika (magistriõpe)

Skandinaavia keeled ja kultuurid (bakalaureuse- ja magistriõpe)

Tõlkeõpetus (magistriõpe)

Eesti ja soome-ugri keeleteadus (bakalaureuse- ja magistriõpe)

Kirjandus ja kultuuriteadused (bakalaureuseõpe)

Kirjandus – ja teatriteadus (magistriõpe)

Bio- ja keskkonnateadused

bioloogia (bakalaureuseõpe)

ökoloogia ning elustiku kaitse (bakalaureuseõpe)

geenitehnoloogia (bakalaureuseõpe)

bioloogia (magistriõpe)

biomeditsiin (magistriõpe)

ökoloogia ning elustiku kaitse (magistriõpe)

geenitehnoloogia (magistriõpe)

Sotsiaalteenused

Huvijuht-loovtegevuse õpetaja (rakenduskõrgharidusõpe)

Noorsootöö (rakenduskõrgharidusõpe)

Sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korraldus (rakenduskõrgharidusõpe)

Sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika (magistriõpe)

Sport

Kehaline kasvatus ja sport (bakalaureuseõpe)

Kehaline kasvatus ja sport (magistriõpe)

Isikuteenindus

Turismi- ja hotelliettevõtlus (rakenduskõrgharidusõpe)

Meditiin

Arstiteadus / Arstiteadus inglise keeles (integreeritud õpe)

Proviisor (integreeritud õpe)

Hambaarstiteadus (integreeritud õpe)

TALLINNA ÜLIKOOL

Keskkonnahoid

Keskkonnakorraldus (bakalaureuseõpe)

Keskkonnakorraldus (magistriõpe)

Humanitaaria

Filosoofia (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Kultuuriteadus (bakalaureuseõpe)

Kultuuriteooria (magistriõpe)

Lingvistika (magistriõpe)

Kirjandusteadus (magistriõpe)

Referent-toimetaja (bakalaureuseõpe)

Humanitaarteadused (bakalaureuseõpe)

Interdistsiplinaarsed humanitaarteadused (bakalaureuseõpe)

Ajalugu (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Võrdlev kirjandusteadus ja kultuurisemiootika (magistriõpe)

Antropoloogia (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Keeled ja kultuurid

Eesti filoloogia (bakalaureuseõpe)

Eesti keel võõrkeelena ja eesti kultuur (bakalaureuseõpe)

Inglise keel ja kultuur (bakalaureuseõpe)

Aasia uuringud (bakalaureuseõpe)

Romaani keeled ja kultuurid (bakalaureuseõpe)

Saksa keel ja kultuur (bakalaureuseõpe)

Soome filoloogia (bakalaureuseõpe)

Vene filoloogia (bakalaureuseõpe)

Aasia uuringud (magistriõpe)

Slaavi keeled ja kultuurid (magistriõpe)

Kirjalik tõlge (magistriõpe)

Suuline tõlge (magistriõpe)

Bio- ja keskkonnateadused

Bioloogia (kõrvalerialaga) (bakalaureuseõpe)

Molekulaarne biokeemia ja ökoloogia (magistriõpe)

Isikuteenindus

Rekreatsioonikorraldus, bakalaureuseõpe

Rekreatsioonikorraldus, magistriõpe

Sotsiaalteenused

Noorsootöö (rakenduskõrgharidusõpe)

Tervisejuht (rakenduskõrgharidusõpe)

Sotsiaalpedagoogika (bakalaureuseõpe)

Sotsiaaltöö (bakalaureuseõpe, magistriõpe)

Sotsiaalpedagoogika ja lastekaitse (magistriõpe)

Sport

Kehakultuur, bakalaureuseõpe

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Tehnika, tootmine, tehnoloogia

Keskkonnatehnika ja juhtimine (magistriõpe)

Biomeditsiinitehnika ja meditsiinifüüsika (ühisõppekava Tartu Ülikooliga, magistriõpe)

Tervishoiutehnoloogia (magistriõpe)

Integreeritud tehnoloogiad (bakalaureuseõpe)

Mehhatroonika (bakalaureuseõpe)

Mehhatroonika (magistriõpe)

Tootearendus ja tootmistehnika (bakalaureuseõpe)

Tootearendus ja tootmistehnika (magistriõpe)

Soojusenergeetika (bakalaureuseõpe)

Soojusenergeetika (magistriõpe)

Tööstustehnika ja juhtimine (magistriõpe)

Disain ja tootearendus (ühisõppekava Eesti Kunstiakadeemiaga, magistriõpe)

Kalanduse tehnoloogiate majandamine ja juhtimine (rakenduskõrgharidusõpe)

Külmutusseadmed (rakenduskõrgharidusõpe)

Laeva jõuseadmed (rakenduskõrgharidusõpe)

Meretehnika ja väikelaevaehitus (rakenduskõrgharidusõpe)

Elektroenergeetika (bakalaureuseõpe)

Elektroenergeetika (magistriõpe)

Elektrotehnika (bakalaureuseõpe)

Elektriamid ja jõuelektronika (magistriõpe)

Hajaenergeetika (ühisõppekava Eesti Maaülikooliga, magistriõpe)

Keemia- ja keskkonnakaitse tehnoloogia (bakalaureuseõpe)

Keemia- ja keskkonnakaitse tehnoloogia (magistriõpe)

Puidu- ja tekstiilitehnoloogia (bakalaureuseõpe)

Puidu- ja plastitehnoloogia (magistriõpe)

Materjalid ja protsessid jätkusuutlikus energeetikas (ühisõppekava Tartu Ülikooliga, magistriõpe)

Toidutehnika ja tootearendus (bakalaureuseõpe)

Toidutehnika ja tootearendus (magistriõpe)

Energiatehnika (rakenduskõrgharidusõpe)

Masinaehitustehnoloogia (rakenduskõrgharidusõpe)

Tootmise automatiseerimine (rakenduskõrgharidusõpe)

Kütuste tehnoloogia (rakenduskõrgharidusõpe)

Kütuste keemia ja tehnoloogia (magistriõpe)

Keskkonnahoid

Tööstusökoloogia (bakalaureuseõpe)

Tööstusökoloogia (magistriõpe)

Bio- ja keskkonnateadused

Geenitehnoloogia (bakalaureuseõpe)

Geenitehnoloogia (magistriõpe)

Transporditeenused

Logistika (bakalaureuseõpe)

Logistika (magistriõpe)

Merendus (magistriõpe)

Tüürimees (rakenduskõrgharidusõpe)

Sadamamajandamine ja meretranspordi juhtimine (rakenduskõrgharidusõpe)

Veeteede ohutuse korraldamine ja haldamine (rakenduskõrgharidusõpe)

Isikuteenindus

Turismi- ja toitlustuskorraldus (Rakenduskõrgharidusõpe)

EESTI MAAÜLIKOO

Tehnika, tootmine, tehnoloogia

Biotehnilised süsteemid (rakenduskõrgharidusõpe)

Tehnotroonika (rakenduskõrgharidusõpe)

Tehnika ja tehnoloogia (bakalaureuseõpe)

Toiduainete tehnoloogia (bakalaureuseõpe)

Energiakasutus (magistriõpe)

Ergonoomika (magistriõpe)

Liha- ja piimatehnoloogia (magistriõpe)

Tootmistehnika (magistriõpe)

Keskkonnahoid

keskkonnaplaneerimine ja maastikukujundus (bakalaureuseõpe)

keskkonnakaitse (bakalaureuseõpe)

loodusvarade kasutamine ja kaitse (bakalaureuseõpe)

loodusvarade kasutamine ja kaitse (magistriõpe)

loodusturism (bakalaureuseõpe)

loodusturism (magistriõpe)

maastikukaitse ja –hooldus (magistriõpe)

linna- ja tööstusmaastike korraldus (magistriõpe)

Bio- ja keskkonnateadused

vee ja maismaa ökosüsteemide rakendusbioloogia (bakalaureuseõpe)

vee ja maismaa ökosüsteemide rakendusbioloogia (magistriõpe)

EUROAKADEEMIA

Keskkonnahoid

Keskkonnahoid (rakenduskõrgharidusõpe)

Keskkonnahoid (magistriõpe)

Keeled ja kultuurid

Tõlkija (rakenduskõrgharidusõpe)

LÄÄNE-VIRU RAKENDUSKÕRGKOOL

Sotsiaalteenused

Sotsiaaltöö (rakenduskõrgharidusõpe)

TALLINNA TEHNIKAKÕRGGKOOI

Tehnika, tootmine, tehnoloogia

rakenduskõrgharidusõppe õppekavad:

Autotehnika

Elektritehnika

Tehnomaterjalid ja turundus

Tehnoökoloogia

Masinaehitus

Rõiva- ja tekstiiliala ressursikorraldus

Rõivaste tehniline disain ja tehnoloogia

Transporditeenused

Raudteetehnika (rakenduskõrgharidusõpe)

Transport ja logistika (rakenduskõrgharidusõpe)